

Friedrich Engels

MARX JA »NEUE RHEINISCHE ZEITUNG» (1848—1849)

Helmikuun vallankumouksen alkaessa Saksan kommunistisen puolueen, kuten me sitä nimitimme, muodosti vähälukuinen ydinjoukko, Kommunistien liitto, joka oli järjestetty salaiseksi propagandayhdistykseksi. Liitto oli salainen vain siksi, että siihen aikaan Saksassa ei ollut yhdistymis- eikä kokoontumisvapautta. Niiden ulkomaisten työväenyhdistysten lisäksi, joista Liitto hankki itselleen jäseniä, sillä oli kolmisenkymmentä yhdistystä eli alaosastoa itse Saksassa ja lisäksi erillisiä jäseniä monilla paikkakunnilla. Mutta tällä vähäisellä taisteluosastolla oli *Marxin* hahmossa ensiluokkainen johtaja, jota kaikki mielihyvin kuuntelivat, ja hänen ansioitaan sillä oli periaatteellinen ja taktinen ohjelma, joka on säilyttänyt täydellisesti merkityksensä meidän päiviimme saakka,—»*Kommunistinen manifesti*».

Tällä haavaa meitä kiinnostaa ennen muuta ohjelman taktinen osa. Sen perusajatukset olivat seuraavat:

»Kommunistit eivät ole erikoinen, muiden työväenpuolueiden vastakohtana oleva puolue.

Heillä ei ole mitään koko proletariaatin eduista eriäviä etuja.

He eivät esitä mitään erikoisia periaatteita, joiden mukaiseksi he tahtoisivat kaavailla proletaarisen liikkeen.

Kommunistit eroavat muista proletaarisista puolueista toisaalta vain siinä, että eri kansakuntien proletaarien taistelussa he nostavat esiin ja ajavat koko proletariaatin yhteisiä, kansallisuudesta riippumattomia etuja, ja toisaalta siinä, että proletariaatin ja porvariston välisen taistelun eri kehitysasteilla he edustavat aina *koko liikkeen etua*.

Kommunistit ovat siis *käytännöllisesti* kaikkien maiden päättäväisin, aina eteenpäin kannustava työväenpuolueiden osa; he käsittävät teoreettisesti paremmin kuin proletariaatin muu joukko proletaarisen liikkeen edellytykset, kulun ja yleiset tulokset»*.

Saksan puolueesta sanottiin muun muassa:

»Saksassa kommunistinen puolue taistelee, heti kun porvaristo esiintyy kumouksellisena, yhdessä porvariston kanssa rajatonta yksinvaltaa vastaan, feodaalista maanomistusta ja taantumuksellista pikkuporvarillisuutta vastaan.

Mutta se ei laiminlyö hetkeäkään saadaksean työläiset mahdollisimman selvästi tietoisiksi porvariston ja proletariaatin välisestä vihamielisestä vastakkaisuudesta, jotta Saksan työläiset voisivat heti kääntää kaikki ne yhteiskunnalliset ja poliittiset edellytykset, jotka porvariston täytyy valtansa mukana synnyttää, aseina itse porvaristoa vastaan, jotta Saksassa alkaisi heti taantumuksellisten luokkien kukistamisen jälkeen taistelu itse porvaristoa vastaan.

Kommunistit kohdistavat päähuomionsa Saksaan sen vuoksi, että Saksa elää porvarillisen vallankumouksen aattoa» jne. (Manifesti, IV luku)**.

Mikään taktinen ohjelma ei ole vielä milloinkaan pitänyt siinä määrin paikkaansa kuin tämä. Vallankumouksen aattona esitettynä se läpäisi tämän vallankumouksen koetuksen; joka kerta, kun jokin työväenpuolue on myöhemmin poikennut siitä toiminnassaan, se on saanut maksaa jokaisesta poikkeamisesta. Ja nykyisinkin, miltei neljäkymmentä vuotta myöhemmin, se on johtolankana kaikille päättäväisille ja tietoisille työväenpuolueille Euroopassa — Madridista aina Pietariin saakka.

Pariisin helmikuun tapahtumat jouduttivat lähenevässä olluissa Saksan vallankumousta ja muuttivat siten sen luonnetta. Sen sijaan, että olisi voittanut omin voimin, Saksan porvaristo voitti Ranskan työväenvallankumouksen vanavedessä kulkien. Se ei ollut ehtinyt vielä

* Ks. tämän laitoksen 2. osaa, s. 348—349. *Toim.*

** Sama, s. 369. *Toim.*

täysin selviytyä vanhoista vihollisistaan — rajattomasta yksinvallasta, feodaalisesta maanomistuksesta, virkavallasta, pelkurimaisesta pikkuporvaristosta, — kun sen piti jo kääntää rintama uutta vihollista, proletariaattia vastaan. Mutta siinä tuntui samalla Saksan taloudellisten olojen vaikutus, jotka Ranskan ja Englannin oloihin verrattuina olivat hyvin takapajuiset, ja noiden olojen vuoksi yhtä takapajuisten luokkasuhteiden vaikutus.

Saksan porvaristolla, joka oli vasta alkanut luoda omaa suurteollisuuttaan, ei ollut voimaa eikä rohkeutta ehdottoman herruuden valloittamiseksi valtiossa eikä myöskään pakottavaa tarvetta tehdä sitä; proletariaatti taas, joka oli yhtä kehittymätöntä, täydellisessä henkisessä orjuudessa kasvanutta, järjestymätöntä ja joka ei vielä kyennytkään järjestymään itsenäisesti, tajusi vain hämärästi omiensa ja porvariston etujen syvän vastakkaisuuden. Sen vuoksi, vaikka se asiallisesti olikin porvariston uhkaava vastustaja, se jäi silti porvariston poliittiseksi lisäkkeeksi. Porvaristo, jota ei ollut pelästyttänyt se, mitä Saksan proletariaatti oli, vaan se, mikä siitä uhkasi tulla ja mikä Ranskan proletariaatti jo oli, näki vain yhden pelastuksen — sen, että tehdään vaikka minkälainen, vaikkapa mitä pelkurimaisin kompromissi monarkian ja aateliston kanssa; proletariaatin taas, joka ei vielä käsittänyt historiallista tehtävänsä, oli valtaosaltaan alussa pakko täyttää porvariston edistyksellisen, vasemmistolaisimman siiven tehtävää. Saksan työläisten täytyi ennen kaikkea valloittaa itselleen ne oikeudet, jotka olivat heille tarpeen itsenäisen luokkapuolueen järjestämistä varten: paino-, yhdistymis- ja kokoontumisvapaus, — oikeudet, jotka porvariston itsensä oli valloitettava oman herruutensa hyväksi, mutta joita se työläisiä peläten alkoi nyt näiltä kiistää. Liiton parikolmesataa hajallaan ollutta jäsentä hukkui niihin valtavaan joukkoihin, jotka yhtäkkiä olivat lähteneet liikkehtimään. Sen vuoksi Saksan proletariaatti ilmaantui ensi kerralla poliittiselle areenalle äärimmäisen demokraattisena puolueena.

Tämä määräsi lippumme, kun ryhdyimme perustamaan Saksassa suurta sanomalehteä. Tänä lippuna saattoi olla vain demokratian lippu, mutta sellaisen demok-

ratian, joka toi kaikkialla esiin, mikäli aihetta ilmeni, oman erityisen proletaarisen luonteensa, mitä se ei vielä voinut kirjoittaa kerta kaikkiaan lippuunsa. Ellemme olisi sitä tehneet, ellemme olisi halunneet liittyä liikkeeseen, nimenomaan sen jo olemassa olleeseen, etumaiseen ja tosiasiallisesti proletaariseen siipeen ja sysätä tätä liikettä eteenpäin, niin meille ei olisi jäänyt muuta neuvoa kuin julistaa kommunismia jossain syrjäseudun lehtipahasessa ja perustaa suuren toimintakelpoisen puolueen asemesta pieni lahkokunta. Mutta korpisaarnaajan osaan me emme enää sopineet: emme me sitä varten olleet ottaneet niin hyvin selvää utopisteista ja laatineet omaa ohjelmaamme.

Kun saavuimme Kölniin, niin demokraatit ja osaksi myös kommunistit olivat jo alkaneet valmistella siellä suuren sanomalehden perustamista. Siitä haluttiin tehdä puhtaasti paikkakunnan, Kölnin lehti ja meidät tahdottiin häätää Berliiniin. Mutta 24 tunnissa me valloitimme pääasiassa Marxin ansiosta asemat; lehti oli meidän; mutta me suostuimme ottamaan toimituskuntaan *Heinrich Bürgersin*. Tämä kirjoitti (toiseen numeroon) *yhden* kirjoituksen, ja sen jälkeen häneltä ei muuta saatukaan.

Me tarvitsimme nimenomaan Kölnin emmekä Berliiniä. Ensinnäkin Köln oli Reinin maakunnan keskus, ja tämä maakunta oli kokenut Ranskan vallankumouksen, omaksunut Napoleonin Lakikokoelman kautta *nykyaikaisen* oikeuskäsityksen, kehittänyt alueellaan melkoisen suurteollisuuden ja yleensä se oli silloin kaikin puolin Saksan kehittynein osa. Omien havaintojemme perusteella tunsimme silloisen Berliinin liiankin hyvin, sen vasta syntymässä olleen porvariston, sen sanoissa rohkean, mutta todellisuudessa pelkurimaisen ja orjailevan pikkuporvariston, sen vielä aivan kehittymättömät työläiset, sen lukemattomat byrokraatit, hovi- ja aatelisväen, sen kaikki erikoisuudet pelkkänä »hallituskapunkina». Mutta ratkaiseva merkitys oli sillä seikalla, että Berliinissä oli voimassa viheliäinen Preussin maanlaki ja poliittisia juttuja hoitivat ammattituomarit; Reinillä sen sijaan oli voimassa Napoleonin Lakikokoelma, joka ei tuntenut painokanteita, koska se lähti sensuurin olemassaolosta, ja vain poliittisen rikoksen eikä rikkomuksen vuoksi vedet-

tiin valamiesoikeuteen. Vallankumouksen *jälkeen* nuori Schlöffel sai Berliinissä tyhjänpäiväisestä asiasta vuoden tuomion, mutta Reinillä meillä oli ehdoton painovapaus ja me käytimme sitä viimeistä mahdollisuutta myöten.

Ryhdyimme julkaisemaan lehteä 1. kesäkuuta 1848 hyvin pienellä osakepääomalla, josta vain pieni osa oli maksettua; ja itse osakkaatkin olivat enemmän kuin epäluotettavia. Heti ensimmäisen numeron jälkeen puolet heistä hylkäsi meidät, ja kuukauden lopussa heistä ei jäänyt ainoatakaan.

Toimituksen perustuslakina oli yksinkertaisesti Marxin diktatuuri. Suuri päivälehti, jonka pitää ilmestyä määrätuntina, ei voi minkään muun perustuslain pohjalta ajaa johdonmukaisesti kantaansa. Sitä paitsi Marxin diktatuuri oli meistä tässä kysymyksessä jotenkin itseltään selvää, kiistatonta, ja me kaikki suostuimme siihen mielellämme. Pääasiallisesti hänen teräväjärkisyytensä ja lujan kantansa ansiosta lehdestä tuli vallankumousvuosien tunnetuin saksalainen lehti.

»Neue Rheinische Zeitungin» poliittinen ohjelma koostui kahdesta pääkohdasta:

yhtenäinen, jakamaton, demokraattinen Saksan tasavalta ja Venäjän vastainen sota, johon liittyi Puolan ennallistaminen.

Pikkuporvarilliset demokraatit olivat silloin jakaantuneet kahteen ryhmään: pohjoissaksalaiseen, joka halusi demokraattista preussilaista keisaria, ja eteläsaksalaiseen, joka silloin oli miltei kokonaan badenilainen ja halusi muuttaa Saksan Sveitsin malliseksi liittotasavallaksi. Meidän täytyi taistella kumpaakin ryhmää vastaan. Sekä Saksan preussilaistaminen että sen lukuisiksi pikkuvaltioiksi pirstoutumisen ikuistaminen oli yhtä pahasti ristiriidassa proletariaatin etujen kanssa. Proletariaatin edut vaativat käskävästi Saksan lopullista yhdistämistä yhdeksi *kansakunnaksi*, mikä yksin saattoi puhdistaa kaikista menneisyydeltä periytyvistä haitoista sen taisteluketän, jolla proletariaatin ja porvariston tuli mitellä voimiaan. Mutta maan yhdistäminen Preussin johdolla oli samalla kokonaan ristiriidassa proletariaatin etujen kanssa: Preussin valtio kaikkine järjestelmineen, perinteineen ja hallitsijasukuineen olikin juuri ainoa vallankumouksen

vakava sisäinen vihollinen Saksassa, ja vallankumouksen piti se kukistaa; sitä paitsi Preussi saattoi yhdistää Saksan vain raatelemalla sen, vain erottamalla siitä saksalaisen Itävallan. Preussin valtion hajoaminen, Itävallan valtion luhistuminen, Saksan todellinen yhdistäminen tasavallaksi — vain sellainen saattoi olla vallankumouksellinen ohjelmamme lähikaudeksi. Se voitiin toteuttaa Venäjää vastaan käytävän sodan avulla ja vain siten. Tähän kohtaan palaan myöhemmin.

Yleensä lehden sävy ei ollut lainkaan juhlallinen, vakava tai kiihkomielinen. Meillä oli vain halpamaisia vihollisia ja me suhtauduimme poikkeuksetta kaikkiin heihin äärimmäisen ylenkatseellisesti. Vehkeilevä monarkia, suosikkikunta, aatelisto, »Kreuz-Zeitung»¹¹⁴ — sanalla sanoen koko yhtynyt »taantumus», joka herätti poroporvarissa siveellistä suuttumusta, — sai meidän puoleltamme osakseen vain naurua ja pilkkaa. Emmekä me suhtautuneet sen paremmin myöskään uusiin, vallankumouksen luomiin epäjumaliin: maaliskuun ministereihin¹¹⁵, Frankfurtin ja Berliinin kokouksiin¹¹⁶ sekä niiden oikeistolaisiin ja vasemmistolaisiin. Heti ensimmäisen numeron alussa oli kirjoitus, jossa tehtiin pilaa Frankfurtin parlamentin mitättömyydestä, siinä pidettyjen tavattoman pitkien puheiden hyödyttömyydestä, sen pelkurimaisten päätöslausemien joutavanpäiväisyydestä*. Se maksoi meille puolet osakkaistamme, Frankfurtin parlamentti ei ollut edes väittelyklubi; siellä ei väitelyjuuri lainkaan, vaan useimmiten luettiin edeltäpäin valmistettuja akateemisia tutkielmia ja hyväksyttiin ponsia, joiden piti innoittaa saksalaista poroporvaria, mutta jotka eivät kuitenkaan kiinnostaneet ketään.

Berliinin kokouksella oli jo suurempi merkitys: se oli reaalista voimaa vastassa, se ei käynyt väittelyjä eikä tehnyt päätöksiä tyhjällä paikalla, Frankfurtin kokouksen pilvilinnoissa. Siksi siihen kiinnitettiin enemmän huomiota. Mutta sikäläisiinkin vasemmiston epäjumaliin — Schulze-Delitzschiin, Berendsiin, Elsneriin, Steiniin jne. — me suhtauduimme yhtä jyrkästi kuin frankfurtilaisiin; me paljastimme armotta heidän horjuvuus-

* Ks. *F. Engels. Die Frankfurter Versammlung. Toim.*

tensa, arkuutensa ja pikkumaisen laskelmointinsa osoittaen heille, kuinka he kompromisseillaan askel askeleelta pettivät vallankumousta yhä enemmän. Se aiheutti tietysti kauhua demokraattisten pikkuporvarien keskuudessa, jotka olivat vasta tekaisseet itselleen nuo epäjumalat omaa käyttöönsä varten. Mutta meille tuo kauhu oli osoituksena siitä, että olimme osuneet suoraan maaliin.

Aivan samoin esiinnyimme myös sitä pikkuporvariston innokkaasti levittämää harhaluuloa vastaan, että vallankumous oli muka päättynyt maaliskuun päiviin ja että nyt oli vain korjattava sen kantamat hedelmät. Meidän kannaltamme helmi- ja maaliskuu saattoivat merkitä todellista vallankumousta vain siinä tapauksessa, jos ne eivät olisi päättäneet, vaan päinvastoin aloittaneet pitkäaikaisen vallankumouksellisen liikkeen, jossa kansa niin kuin Ranskan suuren vallankumouksen aikana olisi kehittynyt taistelunsa kulussa, puolueet olisivat erotuneet yhä jyrkemmin toisistaan, kunnes ne vihdoinkin olisivat täydellisesti vastanneet suuria luokkia: porvaristoa, pikkuporvaristoa ja proletariaattia, — ja proletariaatti olisi vallannut monien taistelujen tuloksena aseman toisensa jälkeen. Sen vuoksi me esiinnyimme myös demokraattista pikkuporvaristoa vastaan kaikkialla, missä se yritti hämätä pikkuporvariston ja proletariaatin luokkaseman vastakohtaisuuden lempifraasillaan: »Mehän kaikki haluamme samaa, kaikki erimielisyydet ovat pelkästään väärinkäsityksen tulosta». Mutta mitä vähemmän me sallimme pikkuporvariston luoda itselleen väärää käsitystä proletarisesta demokratiastamme, sitä sävyisämmäksi ja myöntyvämmäksi se meidän suhteemme muuttui. Mitä jyrkemmin ja päättävämmin sitä vastustetaan, sitä myöntyvämmäksi se käy, sitä enemmän se tekee myönnytyksiä työväenpuolueelle. Siitä olemme tulleet vakuuttuneiksi.

Ja lopuksi, me paljastimme erilaisten niin sanottujen kansalliskokousten parlamenttikretinismien (Marxin sanonta)*. Nuo herrat päästivät käsistään kaikki vallan välineet luovuttaen ne — osaksi vapaaehtoisesti — taikaisin hallituksille. Jälleen lujittuneiden taantumukset-

* Ks. tämän laitoksen 3. osaa, s. 107. *Toim.*

listen hallitusten rinnalla Berliinissä ja Frankfurtissa oli voimattomia kokouksia, jotka kuitenkin luulivat tehottomien päätöslauselmiensa mullistavan maailman. Tuon idioottimaisen itsepetoksen uhreiksi joutuivat kaikki, äärimmäistä vasemmistoa myöten. Ja me toistelimme heille: teidän parlamenttivoittonne on oleva samalla myös teidän tosiasiallinen tappionne.

Ja niin tapahtuikin sekä Berliinissä että Frankfurtissa. Kun »vasemmisto» sai enemmistön, niin hallitus hajotti kokouksen; se saattoi tehdä sen, sillä kokous oli menettänyt kansan luottamuksen.

Kun myöhemmin luin *Bougeartin* kirjan *Maratista*, niin näin, että me olimme monessa suhteessa jäljitelleet tietämättämme todellisen (eikä rojalistien väärentämän) »*Ami du peuple*»¹¹⁷ suurta esikuvaa ja että koko se rai-vokas ulvonta ja historianväärennys, jonka vuoksi melkein kokonaisen vuosisadan aikana tunnettiin vain väärennetty kuva Maratista, on selitettävissä vain sillä, että hän repi armotta naamion senaikaisilta epäjumalilta — Lafayettelta, Baillylta ja muilta paljastaen nämä parantumattomiksi vallankumouksen kavaltajiksi, ja lisäksi sillä, että hän enempää kuin mekään ei pitänyt vallankumousta päättyneenä ja halusi, että se olisi julistettu keskeytymättömäksi.

Me ilmoitimme avoimesti, että edustamamme suunta voi aloittaa taistelun puolueemme todellisten päämäärien saavuttamiseksi vasta silloin, kun vallassa on Saksan virallisista puolueista kaikkein äärimmäisin: silloin me siirrymme sen suhteen oppositioon.

Mutta tapahtumat pitivät huolen siitä, että saksalaisiin vastustajiin kohdistamamme pilkan ohella kajahti myös tulisen kiihkon ääni. Pariisin työläisten kapina vuoden 1848 kesäkuussa tapasi meidät vartiopaikalla. Heti ensimmäisen laukauksen jälkeen asetuiimme päättävästi kapinallisten puolelle. Heidän tappionsa jälkeen Marx kunnioitti voitettujen muistoa eräällä mitä vaikuttavimmalla kirjoituksellaan*.

Silloin viimeisetkin osakkaat hylkäsivät meidät. Mutta me löysimme tyydytystä siitä, että Saksassa ja miltei

* Ks. *Karl Marx*. *Junirevolution*. *Toim.*

koko Euroopassa lehtemme oli ainoa, joka kantoi lyödyn proletariaatin lippua korkealla aikana, jolloin kaikkien maiden porvaristo ja pikkuporvaristo mustasivat voitettuja likaisella parjauksella.

Ulkopolitiikkamme oli yksinkertaista: esiintymiset jokaisen vallankumouksellisen kansan puolustamiseksi, vallankumouksellisen Euroopan kehottaminen yleiseen sotaan eurooppalaisen taantumuksen voimakasta tukea, Venäjää, vastaan. Helmikuun 24. päivän¹¹⁸ jälkeen meille oli selvää, että vallankumouksella on vain *yksi* todella pelottava vihollinen — Venäjä ja että taisteluun ryhtyminen käy tuolle viholliselle yhä pakottavammaksi sitä mukaa kuin liike saa yleiseurooppalaisen kantavuuden. Wienin, Milanon ja Berliinin tapahtumien oli pidettävä Venäjän hyökkäystä, mutta tuon hyökkäyksen kiertämättömyys kävi sitä varmemmaksi, mitä lähemmäksi Venäjää vallankumous siirtyi. Mutta jos olisi onnistuttu sysäämään Saksa sotaan Venäjää vastaan, niin Habsburgeille ja Hohenzollerneille olisi tullut loppu ja valankumous olisi voittanut kautta linjan.

Tämä politiikka oli lehden kaikkien numeroiden punaisena lankana aina siihen saakka, kun venäläiset todella hyökkäsivät Unkariin, mikä vahvasti täydellisesti oikeiksi ennustuksemme ja esitti ratkaisevaa osaa vallankumouksen tappiossa.

Kun keväällä 1849 läheni ratkaiseva ottelu, niin lehden sävy kävi numero numerolta yhä jyrkemmäksi ja kiihkeämmäksi. Sleesialaisille talonpojille *Wilhelm Wolff* muistutti »Sleesialaisessa miljardissa» (kahdeksan kirjoitusta)¹¹⁹ siitä, kuinka feodaalisista rasituksista vapauttamisen yhteydessä kartanonherrat hallituksen avustamina pettivät heitä sekä rahallisesti että maan suhteen, ja vaati miljardin taalerin hyvitystä.

Samaan aikaan ilmestyi huhtikuussa useina johtavina kirjoituksina *Marxin* teos »Palkkatyö ja pääoma»*, jossa osoitettiin selvästi politiikkamme yhteiskunnallinen päämäärä. Jokainen numero, jokainen ylimääräinen lehti viittasi valmisteltavaan suurtaisteluun, ristiriitojen kärjistymiseen Ranskassa, Italiassa, Saksassa ja Unkarissa.

* Ks. tämän laitoksen 2. osaa, s. 387—416. *Toim.*

Varsinkin kaikissa huhti- ja toukokuun ylimääräisissä numeroissa kehoitettiin kansaa olemaan taisteluvälmiinä.

Koko Saksassa ihmeteltiin meidän rohkeaa esiintymistämme preussilaisessa ensimmäisen luokan linnoituksessa, jossa oli kahdeksantuhantinen varusväki ja päävartio; mutta toimitushuoneessa olleet 8 pyssyä ja 250 patruunaa sekä latojien punaiset jakobiinimyssyt aiheuttivat sen, että upseeriston silmissä meidänkin huoneistomme näytti sellaiselta linnoitukselta, jota ei voida valloittaa yksinkertaisella äkkiryynnäköllä.

Vihdoin toukokuun 18. päivänä 1849 tuli isku.

Kapina Dresdenissä ja Elberfeldissä oli kukistettu, kapina Iserlohnissa piiritetty; Reinin maakuntaan ja Westfaleniin tuotiin suuret määrät sotajoukkoja, joiden piti preussilaisen Reinin alueen väkivaltaisen kukistamisen jälkeen marssia Pfalzia ja Badenia vastaan. Silloin hallitus rohkeni lopulta käydä käsiksi meihinkin. Monia toimituskunnan jäseniä vastaan nostettiin syyte; toiset, ei-preussilaiset, joutuivat karkotetuiksi. Sitä vastaan ei voitu tehdä mitään, kun hallituksen puolella oli kokonainen armeijakunta. Meidän oli pakko luovuttaa linnoituksemme, mutta me peräännyimme ottaen aseet ja varusteet mukaamme, musiikin soidessa ja liehuvana lippunamme viimeinen punainen numero, jossa varoitimme Kölnin työläisiä ryhtymästä toivottomiin kapinoihin ja sanoimme heille:

»Hyvästellessään teitä 'Neue Rheinische Zeitungin' toimittajat kiittävät teitä siitä myötätunnosta, jota olette heitä kohtaan osoittaneet. Heidän viimeisenä sananaan on aina ja kaikkialla: *työväenluokan vapautus!*»¹²⁰

»Neue Rheinische Zeitung» lakkasi ilmestymästä vähän ennen kuin sen ensimmäinen julkaisuvuosi kului umpeen. Vaikka lehden julkaiseminen alettiin miltei ilman rahavaroja,— kuten jo mainitsin, sille ei maksettu luvattua pientä rahasummaa,— sen painosmäärä kohosi jo syyskuussa melkein 5 tuhanteen. Kun Köln julistettiin piiritystilaan, lehti lakkautettiin, ja lokakuun puolivälissä se joutui aloittamaan kaiken alusta. Mutta toukokuussa 1849, sen lakkauttamisen aikoina, sillä oli jälleen 6000 tilaajaa, kun taas »Kölnische Zeitungilla» sen oman tunnustuksen mukaan ei ollut 9000 enempää. Ei

ainoallakaan saksalaisella lehdellä ole ollut — ei sitä ennen eikä sen jälkeen — sellaista valtaa ja vaikutusta eikä sellaista taitoa sähköistää proletaarijoukkoja kuin »Neue Rheinische Zeitungilla».

Siitä se sai kiittää ennen kaikkea *Marxia*.

Iskun jälkeen toimitus hajaantui. *Marx* matkusti Pariisiin, missä kypsyi loppuratkaisu, joka tapahtui kesäkuun 13. päivänä 1849¹²¹; *Wilhelm Wolff* otti silloin paikansa Frankfurtin parlamentissa — ajankohtana, jolloin tuon kokouksen tuli valita joko ylhäältä tuleva hajotusmääräys tai vallankumoukseen yhtyminen, minä matkustin Pfalziin ja minusta tuli Willichin vapaaehtoisten osaston adjutantti.

Kirjoitettu helmikuun
keskivaiheilla — maaliskuun
alussa 1884

Julkaistu »Der Sozial-
demokrat» lehden 11. n:ossa
13. maaliskuuta 1884

Valitut teokset
kolmessa osassa,
3. osa, s. 148—155